

KOJE SU OSNOVNE SPECIFIČNOSTI EKONOMSKOG I POLITIČKOG SISTEMA EVROPSKE UNIJE U GLOBALNIM ODNOSIMA

Akademik prof. dr. Mladen M. Bodiroža
Internacionalni univerzitet Travnik

Sažetak: Evropska unija sredinom 2013. godine je zajednica dvadeset i osam država članica. Kao organizovana ekonomska, trgovinska i politička snaga po svim segmentima je najsnažnija i najveća svjetska integracija koja svakim danom postaje sve snažniji i nezamjenjiv faktor u međunarodnim ekonomskim i političkim odnosima utičući na sva svjetska zbivanja i očuvanje svjetskog mira. Skoro sve zemlje u tranziciji žele da se uključe u evropsku integraciju, a posebno zemlje regiona Jugoslovene Evrope, oličenu u liku Evropske unije. Spoljna, bezbjednosna i odbrambena politika posebno su definisane Amsterdamskim ugovorom iz 1997. godine, dok se ugovorom iz Nice detaljno reguliše saradnja Evropske unije sa NATO-om, Sjedinjenim Američkim državama i ostalim zemljama svijeta. Pravna regulativa Evropske unije utemeljena je na većem broju zakona što predstavlja jasan zahtjev za harmonizaciju odnos među državama članicama.

Ključne riječi: federacija, konfederacija, internacionalne organizacije, ekonomija, spoljna i bezbjedonosna politika.

THE BASIC SPECIFICS OF ECONOMIC AND POLITICAL SYSTEM OF EU IN GLOBAL RELATIONS

Abstract: At the middle of 2013 the European Union was a community of twenty-eight members. As organized economic, business and political force it became the biggest and the most powerful factor in all international economic and political relations, affecting all world events as well as world peace. Almost all countries in transition strive to become members of this integration. Foreign, defense and safety policies were precisely defined by agreement from Amsterdam signed in 1997. while Nice agreement regulates relations between The European Union and NATO, the USA and the rest of the world. Legal regulations of the European Union are based on more than several acts which represents an obvious demand for harmonization of relations among the member countries.

Key words: Federation, confederation, international organizations, economy, foreign and safety politics.

1. UVOD

Evropska unija¹⁰ je zajednica 28 država Evrope, koja je utemeljena na zajedničkim interesima, institucijama i pravnim aktima država članica: jedinstvena valuta, zajednička odbrambena politika, saradnja u svim oblastima života i rada – sve je to obezbjeđeno Ugovorom o Evropskoj uniji i drugim propisima Unije.

Političke, ekonomske i trgovinske aktivnosti Evropske unije ispoljavaju se u mnogim sferama, počev od politike bezbjednosti, zdravstva i ekonomske politike, do inostranih poslova i zajedničke odbrane.

U zavisnosti od razvijenosti svake zemlje članice pojedinačno, organizacija Evropske unije koncipirana je prema ispunjenju svoj strateškog cilja, a to je da se prioritetni naponi čine kako bi se što prije eliminisao jaz između najrazvijenijih i manje razvijenih zemalja članica, odnosno regiona i oblasti. Ovo su osnovni razlozi što je Evropska unija definisana kao federacija u trgovini, monetarnim odnosima, poljoprivredi i zaštiti životne sredine; konfederacija u socijalnoj i ekonomskoj politici, zaštiti potrošača, unutrašnjoj politici; i kao međunarodna organizacija u spoljnoj politici. Glavna oblast na kojoj Evropskoj uniji počiva jeste jedinstveno evropsko tržište, koje se bazira na carinskoj uniji, jedinstvenoj moneti (usvojenoj od strane 13 zemalja članica), zajedničkoj poljoprivrednoj politici, zajedničkoj politici u sferi ribarstva i drugo.

29. oktobra 2004. godine predsjednici i premijeri država članica Evropske unije (njih 25) usvojili su tekst prvog ustava Evropske unije, koji trenutno čeka ratifikaciju pojedinačno svake zemlje potpisnice (odnosno članice). Treba posebno naglasiti da je Evropska unije najmoćnija svjetska, odnosno regionalna organizacija koja trenutno postoji u svijetu. U nekim oblastima gdje su države članice svoj suverenitet, odnosno dio svog nacionalnog suvereniteta prenijele u nadležnost Evropskoj uniji, s tim u vezi stoji činjenica da je Evropska unija i federacija i konfederacija s tom napomenom da Unija nema pravo da uvodi dodatna ovlašćenja drugih članica na sebe bez dopuštenja određene države članice. Isto tako, određeni broj članica rukovodi samostalno svojim politikama od nacionalnog interesa, kao što su inostrani poslovi, odbrana, zajednička valuta i slično.

Članice Evropske unije su se 29. oktobra 2004. godine na samitu u Rimu, uz prisustvo 25 predsjednika država i predsjednika vlada dogovorile, usvojile su tekst novog evropskog

¹⁰ Pojam „Evropska unija“ uveden je na Pariskoj konferenciji na kraju 1972. godine. Ovo je postao sinonim za reformui u cilju ostvarivanja buduće slike zajednice. U mastrihtu je 7. februara potpisan Ugovor o Evropskoj uniji i time je ona postala zajednički krov evropske zajednice, zajedničke spoljne i bezbjednosne, pravne i unutrašnje politike. „Unija“ označava kako sadašnje stanje, tako i buduće perspektive integracionog procesa „sve užu Uniju evropskih naroda“.

Prof. dr Mladen M. Bodiroža „Evropska unija od 1957 do 2006“, Glas Srpski, Banja Luka, 2006., str.17

Ustava koji će se, ako se ratifikuje (i kada se ratifikuje) od strane članica, postati prvi zvanični ustav Evropske unije zamjenjujući sve dotadašnje ugovore. Međutim, ako Ustav ne prođe prilikom ratifikacije svih zemalja članica, u tom slučaju će biti neophodno ponovo otvoriti pregovore u vezi njegovog donošenja. No većina političara i državnih zvaničnika se slažu oko toga da je sadašnji pred – ustav neodgovarajući za trenutnih 27 članica (kao i za buduće članice). Tako stariji političari (naročito u Francuskoj) imaju stav da ukoliko Ustav ne ratifikuje nekoliko članica treba nastaviti "bez njih". Međutim, da bi postigla svoj cilj, Evropska unija treba da oformi infrastrukturu koja prelazi preko državnih granica. Harmonizovani standardi prave veće i produktivnije tržište, dok države članice mogu da oforme svoju carinsku uniju.

Šesto po redu proširenje obavljeno je 1. januara 2007. godine kada su dvije nove članice, Bugarska i Rumunija, primljene u punopravno članstvo Evropske unije, uz napomenu da je Turska jedini oficijalni kandidat za koju se ne zna tačan datum prijema. Takođe, naglasićemo da jedan, istina mali broj država kao što su Norveška i Švajcarska ne žele da uđu u Evropsku uniju, ali sa njom imaju sklopljene specijalne sporazume. Dok je sedmo, posljednje proširenje prijemom Hrvatske za punopravnu članicu Evropske unije obavljeno sredinom 2013. godine.

2. EVROPSKA UNIJA KAO SVJETSKA POLITIČKA SILA

Protekle 24 godine dijele nas od početka kraja hladnog rata, kao i određenih tendencija u okviru kojih su se u međuvremenu razvijali međunarodni odnosi, i činjenice da je došlo do nove raspodjele moći u svijetu. Naime, sa raspadom Sovjetskog Saveza i njegovog tzv. istočnog bloka otpala je i potreba prikrivanja borbe dvije super sile – Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskog Saveza – za podjelu svera uticaja u ime tzv. interesa "socijalizma ili kapitalizma". Zapravo posljednja decenija XX i prva decenija XXI vijeka ukazali su na činjenicu da se ova transformacija burno odvijala. Ne samo što je došlo do zaoštavanja postojećih nego su izbila i nova krizna žarišta, i to u Africi, na Srednjem i Dalekom Istoku, Latinskoj Americi, a kojima su se početkom devedesetih godina XX vijeka pridružili balkanski dijelovi Evrope, ali i azijski dijelovi bivšeg Sovjetskog Saveza.

Paraliza i nemogućnost ostvarenja suštinskog napretka u rješavanju političkih i ekonomskih problema, naročito onih od interesa za manje i srednje zemlje i zemlje u razvoju, izazvani su i devalviranjem uloge Ujedinjenih nacija kao i dezorijentacijom Pokreta nesvrstanih. Takođe, pojačan je uticaj Sjedinjenih Američkih Država, ali i drugih najrazvijenijih zemalja koje su se u međuvremenu izjednačile po ekonomskoj snazi sa njima. Prirodu novostvorenog odnosa potvrđuje sa svoje strane i uloga Evropske unije, kao vodeće evropske, odnosno svjetske regionalne organizacije u svijetu. Stoga je nesumnjivo da je Evropska unija jedna od glavnih svjetskih političkih sila.

U ovom tekstu jasno je prikazano da je poslije II svjetskog rata, jedna od najvećih prepreka ujedinjenja Evrope što su Francuska i Njemačka u posljednjih dvjesto godina bile u direktnim ratnim konfrontacijama zaključno sa Drugim svjetskim ratom koji je završen porazom Njemačke i pobjedom Francuske. Do pomirenja dolazi iza pedesetih godina kome su doprinijeli iskusni državnici Francuske i Njemačke Šarl de Gol i Konrad Adenauer. Uz napomenu da je u ovom okolnostima Francuska odigrala vodeću ulogu i zaslugu što je kao zemlja pobjednica u Drugom svjetskom ratu dala izuzetno veliki doprinos u prevazilaženju ratnih sukoba i neprijateljstava sa Njemačkom što je rezultiralo zaključivanju Rimskog ugovora 1957. godine u zajednici sa njihovim susjedima – Italijom i zemljama Beneluksa koji se stvara Evropska ekonomska zajednica, a kasnije Evropska zajednica (EZ), zatim Evropska unija (EU), uvodeći Zapadnu Njemačku u svjetsku politiku i ekonomiju. Evolucija EU dovela je do dalekosežnih i dubokih promjena u državnom i društveno-političkom uređenju država članica Evropske ekonomske zajednice, Evropske zajednice, odnosno Evropske unije, jer je stvorena na integracionoj osnovi naddržavnog tipa izgradnjom zajedničkog tržišta i odgovarajućeg pravnog sistema. Ta evolucija je sankcinisana zaključivanjem Mاستrihtskog ugovora 1992. godine, koji je Evropska ekonomska zajednica, odnosno Evropska zajednica promijenila ime u Evropska unija, a zatim i Amsterdamskog ugovora 1997. godine, s tim što se upravo u naše vrijeme traže, kao što pokazuju zaključci posljednje konferencije održane u Nici 2000. godine odgovori na mnoga načelna i institucionalna pitanja iskrsla u posljednje vrijeme.

Danas Evropska unija ima 28 država članica i kao organizovana ekonomska snaga proteže svoju nadležnost širom Evrope. Privlačna je za zemlje u tranziciji koje teže uključivanju u evropsku integraciju pod okriljem Evropske unije. Naročito je karakteristično to što Evropska unija djeluje u svijetu ne samo kao ekonomska sila, nego i sve više kao jedna od glavnih političkih snaga. Otuda je bilo istorijski uslovljeno jačanje političkih ambicija Evropske unije. To je i formalno potvrđeno Mاستrihtskim ugovorom, kojim je spoljno-politička aktivnost Evropske unije stavljena u istu ravan sa izgradnjom zajedničkog tržišta i djelovanjem na trgovinskom polju. Međutim, nova politička karta Evrope, i posebno otvorena mogućnost širenja u pravcu Centralne i Srednje Evrope odnosno Rusije, zahtjevali su primjenu novih metoda, proširenje spoljnopolitičkih koncepcija. Evropska unija je i pored svoga učešća u političkim i vojnim odnosno mirovnim aktivnostima u Ujedinjenim nacijama i NATO-u vršila uticaj na skoro sva svjetska politička i ekonomska zbivanja kao najveća svjetska ekonomska, trgovinska i politička integracija. Aktivno sudjelovanje i djelovanje Unije permanentno se odvija po skoro svim značajnijim pitanjima koja se odnose na bezbjednost i očuvanje mira u svijetu uz aktivno učešće u rješavanju skoro svih zbivanja u međunarodnim okvirima, posebno je vrijedno naglasiti da se djelovanje Evropske unije odvija prema skoro ustaljenom metodi korišćenjem NATO-a kao vojne organizacije u akcijama Ujedinjenih nacija ili samostalno i stvaranjem mehanizama Partnerstva za mir, kao okvira vojne saradnje sa svim evropskim zemljama (izuzev Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore), uključujući Rusiju pod posebnim uslovima. U kretanjima do kojih je došlo u posljednjoj deceniji prošlog vijeka,

u kojoj je konfuzija i dezorijentacija dostigla vrhunac u međunarodnoj zajednici, jačanje spoljnopolitičke aktivnosti Evropske unije predstavlja jednu od njihovih glavnih karakteristika. U kojoj mjeri je to bio odraz zajednice interesa sa Sjedinjenim Američkim Državama ili napor odbrambene prirode radi zaštite svojih, ali i potrebe stvaranja političkih uslova radi omogućavanja ekspanzije sopstvene ekonomske snage u Evropi i u svijetu, predstavlja pitanje koje zaslužuje posebnu pažnju. Generalno uzevši, nesporno je da je Evropska unija bila i ostala solidarna sa Sjedinjenim Američkim Državama prilikom zauzimanja načelnih stavova i vođenja akcija pri traženju rješenja za otvorene svjetske probleme kao i krizna žarišta. Istovremeno se, ipak, može primjetiti da je bilo i određenih razlika u pristupu pa i u izboru metoda djelovanja između Sjedinjenih Američkih Država i pojedinih značajnijih članova Evropske unije, ali i Unije kao cjeline. Potpuno je prirodno da različitost interesa međunarodnih partnera mora u određenim situacijama da dovodi u pitanje njihovu solidarnost, kao što i izraženo jedinstvo pogleda može biti privid iza koga se često kriju kompromisi koji nisu izraz saglasnosti trajnijeg karaktera, kao što je slučaj vojne intervencije u Iraku prema kojem su došle do punog izražaja sumnje Evropske unije i pojedinih njenih članova kao i razlike u odnosu na djelovanje Sjedinjenih Američkih Država prilikom i poslije intervencije protiv Iraka pri čemu ih je slijedila jedino Velika Britanija, te neujednačenost odnosa prema Rusiji. Bliskost stavova Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije pa i Njemačke, za razliku od stanovišta Francuske, Italije ili Grčke su dobro poznati. Da bismo se upoznali sa domašajima spoljne politike Evropske unije treba govoriti posebno o njenim samostalnim pravcima. Može se posebno istaći da se Evropska unija angažovala u svim oblastima međunarodnog života i to u svim regionima svijeta.

3. ZAJEDNIČKA SPOLJNA I BEZBJEDNOSNA POLITIKA

Krajem 2000. godine Evropska komisija je bila akreditovana u preko 175 država i međunarodnoj organizaciji u svijetu. U 138 slučajeva njene delegacije su imale diplomatski status. Dalje, Evropska unija je imala zaključene Sporazume o pridruživanju sa 11 država Centralne i Istočne Evrope, 3 baltičke države i 3 evropske ekonomske grupe, sporazume o prijateljstvu i saradnji sa 10 novih država bivšeg Sovjetskog Saveza, a sporazume o trgovini i saradnji sa velikim brojem država Centralne i Južne Amerike, Srednjeg i Bliskog Istoka, s tim što među njima Lome konvencije koje obuhvataju najveći broj afričkih država su od izuzetnog historijskog značaja kao oblik pružanja pomoći zemljama u razvoju.

Široko međunarodno djelovanje Evropske unije nije bilo moguće ostvariti bez formiranja odgovarajućeg mehanizma utvrđivanja i vođenja spoljne politike i prihvatanja određenih ciljeva i principa. Pri tome problem koordiniranja ove aktivnosti u okviru jedne specifične naddržavne organizacije kao što je Evropska unija zahtijeva posebna rješenja. Tako od Ugovora iz Maastrichta do Sporazuma iz Nice, od 1992. do 2000. godine, morala je da se posveti izuzetna pažnja ne samo ovom pitanju, već i brojnim drugim. Evropska komisija u

Briselu i Evropski savjet zaduženi su za vođenje spoljne politike u okviru svoje nadležnosti. U Mاستrihtu je usvojeno da se odluke o spoljnoj politici donose jednoglasno ili konsenzusom, za razliku od donošenja odluka o pitanjima koja su se ticala zajedničkog tržišta i pitanja razvoja za koja je bila dovoljna prosta većina. Kao jedna od osnovnih pretpostavki vođenja spoljne politike traženo je obezbjeđenje saglasnosti između odluka od značaja za bezbjednost država članica Evropske unije i onih koji se tiču drugih sektora aktivnosti Evropske unije.

Ubrzo se pokazalo da rezultati realizacije odredbi Ugovora iz Mاستrihta nisu zadovoljavajući. Zato su 1997. godine u Amsterdamskom ugovoru izvršene ozbiljne izmjene u organizaciji vođenja spoljne politike. Najveća pažnja je posvećena traženju rješenja za usaglašavanje razlika u gledištima pojedinih država članica sa zajedničkim stavovima većine. Nemogućnost prihvatanja odluka jednoglasnošću ili konsenzusom u pojedinim slučajevima negativno je uticala na njenu efikasnost. Oba ova pravila su ponovo usvojena ali sa klauzulom o "konstruktivnom uzdržavanju" koje ne povlači sa sobom blokiranje donošenja odluka. Ovim je omogućeno državama članicama da formalnom deklaracijom kojom kvalifikuju svoje uzdržavanje budu oslobođene od obaveze sprovođenja odluka sa kojima se ne slažu, s tim što su obavezane da prihvate u duhu solidarnosti da odluka koje se odriču obavezuje Evropsku uniju kao cjelinu i da će se uzdržavati od postupaka koji bi otežavali ili spriječili njeno sprovođenje. Predviđeno je i donošenje odluka verifikovanom većinom kada je riječ o primjeni zajedničke strategije usvojene od strane Evropskog savjeta i zauzimanju stava o već usvojenim gledištima ovog najvišeg organa. U svim navedenim rješenjima izražena je briga za očuvanjem posebnih nacionalnih interesa pojedinih članica. U slučaju sporova odluke se upućuju Evropskom savjetu radi izglasavanja jednoglasne odluke od strane šefova država ili vlada. Amsterdamski ugovor otišao je korak dalje od Mاستrihtskog i po tome što je povjerio vođenje spoljne politike novom, samostalnom organu – Visokom predstavniku za spoljnu i bezbjednosnu politiku – koji raspolaže posebnim pomoćnim tijelom zaduženim za planiranje i obavlještavanje o nastajanju međunarodnih konflikata. U njegovoj nadležnosti je operativno vođenje spoljnopolitičke aktivnosti: utvrđivanje njenih pravaca, analiza i praćenje međunarodnog razvoja, predlaganje diplomatskih i drugih akcija. Kada je riječ o Amsterdamskom ugovoru treba napomenuti i to da je u njemu prvi put razrađena bezbjednosna politika Evropske unije. Odredbama ugovora vojne formacije zemalja Evropske unije ne samo da su usmjerene na povezivanje sa NATO-om već je predviđena mogućnost njihovog korištenja kao zamjene jedinica Atlantskog saveza u akcijama očuvanja bezbjednosti u Evropi, kao i prilikom vođenja mirovnih i humanitarnih akcija.

Osim toga, Amsterdamski ugovor otišao je korak dalje od Mاستrihtskog jer je u njemu veoma pažljivo formulisana normativna osnova spoljne politike Evropske unije. Ciljevi spoljne politike su utvrđeni kao: zaštita osnovnih interesa, nezavisnosti i integriteta Unije koji treba da su u skladu sa načelima Povelje Ujedinjenih nacija, Završnog akta iz Helsinkija i ciljevima Helsinške Povelje OEBS-a, uključujući i one o granicama država, unapređenje međunarodne saradnje, razvoja i jačanje demokratije i pravne države kao i poštovanje ljudskih prava i

fundamentalnih sloboda. Inisitra se na solidarnosti država članica u sprovođenju tako koncipirane spoljne politike i detalno razrađuju metode zajedničkog djelovanja predstavnika Evropske unije i država članica u međunarodnim organizacijama, na konferencijama kao i koordiniranje aktivnosti njihovih diplomatskih predstavnika u zemljama u kojima su akreditovani.

Posmatrano u cjelini, navedeni ciljevi i načela spoljne politike Evropske unije iz Amsterdamskog ugovora mogu se smatrati potpuno kompatibilnim sa fundamentalnim pravilima međunarodnog prava i vođenjem politike mira i saradnje u svijetu. Ali, vidi se i to da ovaj ugovor sadrži i elemente koji tu politiku još čvršće vezuju za koncept evroatlanske solidarnosti, to jest savez sa Sjedinjenim Američkim Državama i NATO-om kao glavnim instrumentom očuvanja bezbjednosti u Evropi i svijetu.

Odredbe o bezbjednosti to potvrđuju. Očigledno je da se iza svega nalazi podudarnost interesa Sjedinjenih Američkih Država i država osnivača Evropske unije. Ona i dalje odlučujuće utiče na pravce i metode njihovog djelovanja u sklopu postojećeg odnosa snaga u Evropi u kojoj su međunarodni odnosi još uvijek daleko od pune konsolidacije. Posljedica toga je dalje približavanje NATO-a i Evropske unije, vidljivo posebno u promjeni odnosa Sjedinjenih Američkih Država prema njenoj politici stvaranja sopstvenih vojnih formacija priključenjem zemalja Evropske unije. Radeći na projekciji daljeg razvoja aktivnosti NATO-a u oblasti bezbjednosti Sjedinjene Američke Države su prihvatile inicijativu prema kojoj unutar Atlantskog saveza zemlje Evropske unije mogu da djeluju "odvojeno ali ne i izdvojeno od njega", pa i kad NATO bude smatrao da ne treba da učestvuje u određenim akcijama. S druge strane, Evropska unija je, kao što pokazuje Ugovor iz Nice stavila amandmane na odredbe Amsterdamskog ugovora o bezbjednosti i odbrani bacajući težište na saradnju sa NATO-om. Pokušano je pored toga i da se na neki način obezbijedi mogućnost bilateralne saradnje država članica, ali uz puno poštovanje interesa NATO-a.

4. ODBRAMBENA POLITIKA

Prema tekstu Ugovora iz Nice odbrambena politika se smatra jednim od onih zadataka Evropske unije o kojima donosi odluke Evropski savjet. Od država članica se očekuje da ih sprovede u skladu sa svojim ustavnim rješenjima. Naglašava se potreba vođenja računa o specifičnim obavezama onih koje pripadaju NATO-u, ali i ostalih čije su obaveze drugačije. Prihvata se orijentacija država članica na saradnju u oblasti naoružavanja. Bitno je podvući da ova aktivnost Evropske unije ne bi smjela da bude suprotna ili čak usporavajuća smetnja bilateralnoj saradnji, kad je riječ o dvije ili više članica Evropske unije i Atlantskog saveza, ali pod posebnim uslovima da to ne utiče negativno na razvoj ukupne politike bezbjednosti i odbrane utvrđene Ugovorom u Nici.

Iz svega navedenog je očigledno da se ne može računati na neke promjene u odnosu na zajednički evroatlanski pristup saradnji Sjedinjenih Američkih Država i Evropske unije, i ulozi NATO-a u doglednom vremenskom periodu. To je realnost od koje se ne može pobjeći bez obzira na sve negativne posljedice kojih je bilo, i kojih će neizbježno i dalje biti, ukoliko se politika ovih sila formira i sprovodi ne vodeći pri tome računa o interesima svih zainteresovanih strana.

Da zaključimo da model integracije po kome je koncipirana i utemeljena integracija je 1957. godine Evropska ekonomska zajednica, sada Evropska unija, bilo da je riječ o političkim, ekonomskim ili drugim segmentima savremenog života zasnovanog na demokratskom razvoju i zaštiti ljudskih prava i sloboda unutar pojedinih zemalja zaslužuje punu podršku. To nije slučajno što je Evropska unija postala privlačna svim zemljama starog kontinenta. Ovo posebno što bez povoljnih političkih uslova ostvarenje tog cilja nije moguće. To je, u stvari, i osnovni preduslov koji bez konstruktivnog doprinosa same Evropske unije neće biti ispunjen. Znači, da je opravdano nadati se da će se sa uspješnim konsolidovanjem međunarodnih odnosa u Evropi kao cjelini Evropska unija biti u stanju da izvrši istorijski zadatak koji u ovom pogledu stoji pred njom.

5. PRAVNA TEKOVINA EVROPSKE UNIJE (*ACQUIS COMMUNAUTAIRE*)

Cjelokupno postojanje i funkcionisanje Evropske unije počiva na zakonima. Skup važećih zakona, politika i djelatnosti Evropske unije naziva se *acquis communautaire* ili pravna tekovina Evropske unije. On u stvari predstavlja jasan zahtjev za harmonizacijom odnosa među članicama.

U toku 2002. godine broj ovih propisa je povećan za oko 2340 uz napomenu da se taj trend sve više proširuje i povećava, s tom konstantacijom da je bitno istaći da većina propisa ima ograničeno vremensko trajanje.

Kao što je opšte poznato da je skoro pola vijeka utrošeno na stvaranje pravne tekovine Evropske unije što je dovelo do toga da je Evropska unija suviše opterećena pravnom regulativom. Evropska komisija nije jedini krivac tome zbog toga što je veliki broj zakona donijet na inicijativu zemalja članica Evropske unije, Evropskog parlamenta, Savjeta ministara i drugih. Kada se malo bolje analizira pravna regulativa Evropske unije, postavlja se pitanje jesu li evropske ekonomije sposobne da izvrše takve promjene koje se zahtijevaju od *acquis*. Evropski savjet iz Lisabona je postavio cilj za ovu deceniju a on podrazumijeva da Evropska unija postane najkonkurentnija i najdinamičnija ekonomija znanja.

6. SPECIFIČNOSTI TRANZICIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Za razliku od nekih država na području bivše Jugoslavije, uz pripadajući teret tranzicije iz socijalističke u tržišnu ekonomiju, Bosna i Hercegovina je dodatno opterećena posljedicama rata i ratnih razaranja. Direktne ratne štete po procjenama Svjetske banke kreću se između 15 i 20 milijardi dolara. Okončanje rata u decembru 1995. godine je dočekala sa skoro potpuno uništenim ekonomskim resursima, a očekivanja od poslijeratne obnove finansiranje sa pet milijardi dolara međunarodne pomoći bila su velika. Međutim, ostvareni rezultati teško da bi se mogli smatrati zadovoljavajućim.

Infrastruktura-putevi, mostovi, dalekovodovi, termo i hidrocentrale, škole i bolnice, uglavnom su obnovljene, ali BiH još uvijek nema samoodrživu ekonomiju. Doba donacija je prošlo, a jedini realan izvor svježeg novca neophodnog za pokretanje ekonomije su direktne strane investicije. Skoro osamnaest godina od završetka rata i utrošenih oko desetinu milijardi dolara za obnovu, ekonomski pokazatelji iz 1991.godine za ekonomiju BiH su još uvijek nedostižni. Poslijeratno administrativno uređenje BiH, sastavljene od dva entiteta, koji su nešto između samostalnih država i dijelova „normalne države“, u praksi je rezultiralo postojanjem odvojenih ekonomskih sistema. Problem je i nepostojanje baznih ekonomskih pokazatelja za zemlju u cjelini. Najbolja ilustracija stanja je činjenica da doskoro niko od čitavosti BiH nije znao koliko ljudi uopšte (u ovom vremenu) živi u zemlji a koliko ih je negdje u inostranstvu.

Naime, do početka posljednje decenije XX vijeka BiH je bila jedna od šest republika bivše SFRJ sa suficitom u trgovinskoj razmjeri sa svijetom od gotovo 500 miliona dolara godišnje. Znači da je specifičnost današnjeg stanja u BiH karakterističan po dva osnova: Prvo se odnosi na ekonomsku tranziciju u poslijeratnim uslovima koji karakterišu tokom tranzicije i period obnove. Trenutno je dominirajuća uloga međunarodne politike i međunarodne podrške u tim procesima. Prisutnost međunarodne zajedice u BiH i njena obaveza da izgradi političku stabilnost i ekonomsku samoodrživost preko svojih predstavnika i da insistira na daljem sprovođenju reformi ne rijetko i izvan okvira Dejtonskog mirovnog sporazuma. Međutim, u ovoj zemlji je prisutno osjećanje za visok stepen zavisnosti o svim vrstama podrške šta utiče na shvatanje građana da nisu gospodari vlastite sudbine, jer međunarodna zajednica nerijetko stvara neka nova pravila i po svom modelu odgovarajuće institucije. Sve se to često uvodi ne baš demokratskim metodama, proglašavaju i nameću se zakoni koje građani ili institucije treba da usvoje kao svoje i da ih integrišu u svakodnevni život. Ipak, i pored svih tih problema pa i teškoća, ima i pozitivnih primjera značajnih za čitavu BiH, kao što je osnivanje Centralne banke i dr.

Drugo pitanje posebno značajno odnosi se na zainteresovanost Bosne i Hercegovine za uspostavljanje što svestranije saradnje sa zemljama srednje, naročito jugoistočne Evrope, jer je u ovoj zemlji sasvim jasno da bez toga nema približavanja, a pogotovo prijema u članstvo Evropske unije. Zatim ustavna struktura Bosne i Hercegovine ima svojih manjkavosti koje

otežavaju i usporavaju proces integracije, ali je takođe jasno da se to ne može prevazići nametanjem radikalnim promjenama entitetima koji te promjene istinski ne žele i ne mogu provesti u praksi. To čak može biti kontraproduktivno i rizično za opstanak Bosne i Hercegovine. Proces stabilizacije i približavanja Bosne i Hercegovine u velikom je zaostatku u odnosu na zemlje bližeg okruženja.

7. PRIORITETI EVROPSKE UNIJE

Prioriteti su sljedeći:

Prvo: Zaštita jedinstvenog evropskog tržišta.

U periodu 1985-1992. godine primaran cilj bio je stvaranje jedinstvenog evropskog tržišta. Njegovo stvaranje je podrazumijevalo:

- a) donošenje efikasnijih pravila i
- b) otklanjanje preostalih i potencijalno novih tržišnih poremećaja (glavne oblasti su bile: konkurencija, oporezivanje, ekologija i oblast usluga).

Drugo: Stvaranje ekonomske i monetarne unije

Najkompleksiji zadatak za Evropsku uniju jeste stvaranje Evropske monetarne unije, i on će najvjerojatnije izazvati ekonomske i političke promjene u mnogim zemljama članicama. Jedinstvena valuta evro uvedena je u januaru 1999. godine.

Evropska monetarna unija je propisala da zemlje članice mogu imati budžetski deficit u iznosu od 3% nacionalnog BDP. Ovo je bilo ozbiljno ograničenje za sprovođenje makroekonomske politike u Francuskoj i Njemačkoj.

Treće: Ekonomski rast, nezaposlenost i demografija

Glavni ciljevi u ovoj oblasti su:

- prvo – ubrzavanje stope rasta,
- drugo – smanjenje nezaposlenosti, posebno sektorske nezaposlenosti,
- treće – rješavanje problema porasta broja starih lica i pritiska na penzione fondove,
- četvrto – rješavanje problema imigracije i sve šireg javnog sektora.

ZAKLJUČAK

U prethodnom tekstu naslovljenog rada naša pažnja bila je usredsređena na analizu jednog broja najznačajnijih pitanja vezanih za specifičnosti i osnovna obilježja političkog sistema Evropske unije. Ujedno smo nastojali doći do nalaza koji bi se mogli iskazati jednim balansom. Znači da je polazna osnova naše analize bio složen sistem evropske unije kao "neobične pojave" i specifičnosti nacionalnih političkih sistema zemalja članica, kao i jednog broja onih pitanja i sistema koja daju osnovno obilježje ukupne međunarodne politike. U tom

smislu ustanovili smo da je evropska unija zajednica 28 država Evrope, utemeljene na zajedničkim interesima, institucijama i pravnim aktima država članica. Zatim da se specifičnosti političkog sistema temelji na kompleksnoj vezi između dvije naučne discipline: međunarodnih političkih i međunarodnih ekonomskih odnosa i naučne discipline istraživanje sistema. U tom kontekstu, obzirom na naslovljenu temu koja je bazirana na međusobne odnose i kompleksnu saradnju između Republike Srbije i Republike Srpske, uz činjenicu da su ove zemlje u tranzicionom periodu na putu ka članstvu u Evropsku uniju. S tom napomenom da je Republika Srpska u jednom specifičnom položaju, odnosno da je jedan od dva entiteta koji je još uvijek u sastavu BiH. S tim u vezi, u obavezi smo da u skladu sa našom mogućnosti, a i zadaćom damo maksimalan doprinos traženju i ispunjavanju političkih i ekonomskih kriterija, standarda i zakonodavne regulative Evropske unije koji su osnovna pretpostavka za prijem jedne zemlje u članstvo. Pored toga ovdje je značajno posebno naglasiti da kada je riječ o osnovnom kriteriju koji Evropska unija primjenjuje, a to je kada je u petom najvećem proširenju kada je primljeno deset zemalja članica, među kojima je Grčki dio Kipra. Eto ovdje je realna pretpostavka da ukoliko Federacija BiH ili Republika Srpska ispuni prethodno navedene kriterije, da sasvim opravdano može podnijeti zahtjev za prijem punopravno članstvo Evropske unije.

Centralno pitanje na koje smo potražili odgovor jeste kako u praksi funkcionišu svi dijelovi ovog izrazito složenog političkog sistema Evropske unije. Ovo posebno s obzirom na činjenice što Evropska unija raspolaže mrežom različitih institucija razgranatih po cijelom svijetu koje joj pomažu u oblikovanju i sprovođenju njene kompleksne politike. Uz mnogobrojne strane ambasade akreditovane pri Evropskoj uniji u Briselu, Komisija ima više od 120 delegacija u trećim zemljama. Njihova je uloga razvijati bilateralne odnose s narodima koji se znatno razlikuju u pogledu veličine i bogatstva, promovišući time politiku i vrijednosti Evropske unije. Osim čestih susreta svojih ministara i predstavnika u parlamentu, Evropska unija organizuje redovne sastanke na vrhu, jednom ili dva puta u toku jedne godine, s većim partnerima kao što su Sjedinjene Američke Države, Japan, Rusija i Kanada.

Zatim, Evropska unija svoja viđenja i stavove izlaže pred različitim multilateralnim institucijama kao što su Ujedinjene nacije, Svjetska banka i Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju, s kojima se svestrano angažuje u osiguravanju zajedničkog cilja, a to je uspostavljanje mira i bezbjednosti u svijetu.

Iz prethodnih ne baš preciznih konstatacija proizilazi da sve ekonomske i političke promjene koje se događaju u svijetu zahtijevaju od Evropske unije, kao prvorazredne i kompleksne integracije, da stalno usavršava svoju spoljnu i unutrašnju politiku i strateške prioritete. Ona to u suštini čini tako što širi i produbljuje svoje kontakte s partnerima širom svijeta, pa prema tome i na zemlje u tranziciji regiona Jugoistočne Evrope uključujući političku ekonomsku i

trgovinsku dimenziju u te odnose sa skoro svim zemljama svijeta, bilo da je riječ o zemljama tzv. globalno bogatog Sjevera ili "globalno siromašnog Juga".¹¹

LITERATURA

1. Dr Mladen M. Bodiroža, Dr Đurica Acin: "Međunarodna ekonomija", šesto izmjenjeno izdanje, Internacionalni univerzitet Travnik 2012.godine
2. Dr Mladen M. Bodiroža: "Evropska unija – od Rima 1957. do Amsterdama 2008.", treće dopunjeno izdanje, Glas Srpski, Banja Luka 2006.
3. Dr Miroslav N. Jovanović: "Evropska ekonomska integracija", Beograd, 2004.
4. Dr Oskar Kovač: "Ekonomija regiona svijeta", Ekonomski fakultet, Beograd, 2004.
5. Ekonomija evropske unije, IV izdanje, Njujork, 1998.

Internet izvori

- www.poslovniforum.hr/eu/euro.htm
- http://bs.wikipedia.org/wiki/Evropska_unija

¹¹ Šire na ovu temu pisalo je više poznatih evropskih teoretičara, a od novih posebno dr Mladen Bodiroža u više radova, prije svega knjigama, udžbenicima „Međunarodna ekonomija“ i „Evropska unija“.